

2010. – С. 102–112.

- 14 В одному з перших номерів нового журналу УГКЦ, присвяченого висвітленню активної позиції християн у світі, опубліковано низку змістовних матеріалів з теми “Світ довкілля”: Християнин і світ. – 2010.– № 2.
- 15 Інтерв’ю Блаженнішого Митрополита Володимира...
- 16 Патріарх Філарет: Просіть наснаги, щоб подолати проблеми...
- 17 Інтерв’ю Блаженнішого Митрополита Володимира...
- 18 Різдвяні послання архиєреїв...
- 19 Звернення Синоду Єпископів...
- 20 Різдвяні послання архиєреїв...

SUMMARY

Ol'ga Nedavnya

PROBLEMS OF THE SOCIALIZATION IN THE TIME OF CRISIS: THE APPROACHES OF CHRISTIAN CHURCHES IN UKRAINE

In the paper, the social imperatives of Ukrainian Christian Churches on the problems of the person's socialization in contemporary crisis circumstances are analyzed. The main accents of such imperatives, common for different Churches, and the areas of their practical implementation, are defined.

Key words: socialization problems, Christian Churches, crisis, world view searches, Ukraine.

Інна Іванюк,

старший викладач Олена Двойнінова, кандидат історичних наук, доцент
Луцького інституту розвитку людини Університету “Україна”

РОЗУМІННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНИЙ АНАЛІЗ

Розкриваються основні підходи до визначення феномена толерантності як запоруки існування миру та стабільності в усіх сферах суспільного життя. Підкреслено цінність Святого Письма як засобу виховання толерантності. Ключові слова: толерантність, терпимість, прийняття іншого, толерантні відносини, Святе Письмо.

Україна на сучасному етапі – поліконфесіональна, полінаціональна та полікультурна держава, що спричиняє зростання ймовірності зіткнення різних культур, релігій, партій, соціальних груп. В умовах високого рівня соціально-політичної та релігійної напруженості в Україні толерантність поступово набуває провідного значення у всіх сферах життя й діяльності людини, спонукаючи науковців до більш глибокого та детального дослідження цього феномена.

Інтерес до проблеми толерантності цілком виправданий. Сучасна людина живе у світі фізичних небезпек, суспільних катаклізмів, екологічного неблагополуччя, національних, релігійних та міжособистісних конфліктів. Терпимість, здатність прийняти іншу особу, культуру, націю, релігію, їхні специфічні особливості, погляди, цінності розкривається в феномені толерантності.

Актуальність проблеми толерантності для українського суспільства зумовлена насамперед полігамністю всіх сфер життєдіяльності та відсутністю цілісної концепції формування толерантної особистості, моделей прояву толерантних відносин. Сьогодні в Україні, що перебуває на стадії кардинальних трансформацій, неминуча боротьба між прагненням до змін і протидією їм. Водночас з плюралістичним світоглядом існують протилежні погляди на людське суспільство, виникають ідеї націоналізму, шовінізму, створюються расистські, релігійно-екстремістські, неофашистські теорії, які мають за основу соціальну нетерпимість і набувають усе більшого розповсюдження.

Як зазначає В. Андрущенко, для України характерні: глобалізація й інформаційна революція; розвиток ринкових відносин, демократичних форм управління і влади, що приводить до піднесення авторитету особистості та вимагає толерантної взаємодії народів у міжнародному просторі; утвердження України в європейській і світовій цивілізації як такої, що має власну ідентичність, національний характер і культуру, потребу у власних національних системах науки, освіти і виховання підростаючого покоління¹.

Означені особливості сучасного українського суспільства спонукають до створення такого соціального, освітнього, виховного середовища, яке було б спроможним надати можливість самореалізації для кожної людини, незалежно від її національності, віросповідання тощо, забезпечивши їй права на гідне життя в гетерогенному суспільстві, навчивши бути ефективною в полігамному просторі та сприяти розвитку світового прогресу.

Аналітичний огляд літератури з цієї проблематики дав підстави для спроби визначити основні особливості прояву толерантності як особистісної риси людини та можливості виховання толерантності. Феномену толерантності присвятили свої праці В. Гамідов, М. Бабій, В. Мухтерев, А. Асмолов, І. Кон, А. Гусейнов, А. Реан, М. Попович, Н. Федотова, В. Лекторський, В. Бойко, Г. Солдатова, Д. Леонтьєв, П. Рікер, М. Уолцер, Дж. Локк, Т. Гоббс та ін.

Метою пропонованої розвідки є аналіз феномена толерантності як запоруки існування миру та стабільності в усіх сферах суспільного життя, а також розкриття цінності Святого Письма як засобу виховання толерантності.

Завдання статті – порівняти існуючі наукові підходи до розуміння феномена толерантності, а також визначити основні принципи толерантності на засадах Святого Письма.

Як стверджує В. Гамідов, забезпечення толерантності в сучасній Україні – гранично складне завдання, проте воно настійно вимагає свого вирішення². М. Бабій складність досягнення цієї мети вбачає передусім у суперечностях: між різними соціальними групами й верствами населення; практичним виявом свободи та фактором, що спричиняє деконсолідацію соціуму, породжує “вузлові точки” напруженості, конфронтаційні процеси в політичній, етнонаціональній, релігійній та інших сферах життєдіяльності суспільства³.

Значення поняття “толерантності”, на перший погляд, видається досить зрозумілим. Слово “толерантність” – іншомовного походження (від лат. *tolero, tolerare* – переносити, витримувати, терпіти; *tolerans, tolerantis* – терплячий)⁴. Тобто воно означає внутрішню дію суб’єкта щодо зовнішніх проявів когось чи чогось. Відчувається певний негативний зв’язок — зусилля над собою у сфері непогодження з кимось, намагання “... “терпіти”, “витримувати” Іншого в його іншості, визнаючи за ним право чинити й думати по-своєму”⁵.

У філософському енциклопедичному словнику толерантність визначається як терпимість до іншого роду поглядів, звичок. Толерантність необхідна у ставленні до особливостей різних народів, націй і релігій. Вона є ознакою впевненості в собі та усвідомлення надійності власних позицій, ознакою відкритої для всіх ідейної течії, яка не боїться порівняння з іншими поглядами й не уникає духовної конкуренції⁶.

У новій філософській енциклопедії, толерантність описується “як якість, котра характеризує ставлення до іншої людини як до рівної й гідної особистості і котра виражається у свідомому придушенні почуття неприйняття, викликаного всім тим, що знаменує в іншому інше (зовнішність, манера, мови, смаки, спосіб життя, переконання та ін.). Толерантність передбачає налаштованість на розуміння й діалог з іншим, визнання й повагу його права на відмінність”⁷.

Схоже тлумачення толерантності властиве і для сучасної політології. Так, в енциклопедичному словнику з політології толерантність політична кваліфікується як “позиція тих або інших політичних сил, що виражає їхню готовність допускати існування інакомислення у своїх рядах, у разі, якщо ці сили перебувають при владі”⁸.

У Декларації принципів толерантності, проголошеній і підписаній ЮНЕСКО 16 листопада 1995 р. (ст. 1), зафіксовано, що:

- толерантність означає поважання, сприйняття та розуміння багатого розмаїття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості. Формуванню толерантності сприяють знання, відкритість, спілкування та свобода думки, совість і переконання. Толерантність – це єдність у різноманітті. Це не тільки моральний обов’язок, а й політична та правова потреба. Толерантність – це те, що уможливорює досягнення миру, сприяє переходу від культури війни до культури миру.

- толерантність – це не поступка, поблажливість чи потурання. Це передусім активна позиція, що формується на підставі визнання універсальних прав та свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посягання на ці основні цінності. Вона повинна виявлятися кожною людиною зокрема, групами людей та державами.

- толерантність – це обов’язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (в т. ч. культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Це поняття, що означає відмову від догматизму й абсолютизму, це утвердження норм, закріплених у міжнародно-правових актах у галузі прав людини⁹.

Джон Локк, у своїй праці “Листи про віротерпимість” сформулював свого часу концепцію толерантності. Він розвинув думку про природне право людини на особисту свободу, вибір суспільних та релігійних поглядів. Ствердивши, що “усі люди рівні і незалежні, тому жоден з них не повинен

завдавати шкоди життю, здоров'ю, свободі або власності іншого”, Локк обґрунтовував фундаментальне розуміння толерантності¹⁰. Згідно з цим філософом, жодне примушування не може навернути людину до релігійно повноцінної й щирої віри, тому Церква не повинна вдаватися до силових дій.

Томас Гоббс розглядав толерантність як основу моралі та права, природний закон здорового суспільства та нормального існування людей у суспільстві. Він вважав, що існує “закон усіх людей”, “закон, який об'єднує всі інші закони... – слід шукати миру та слідувати йому”¹¹.

Майкл Уолцер наголошує, що умовою і водночас необхідною складовою толерантності є мирне співіснування людей з різною історією, культурою та ідентичністю¹².

Толерантність, за В. Мухтерев – це визнання за людиною права на власну думку, права на оприлюднення та доведення її правомірності; терпиме, спокійне ставлення людини до суджень інших; тобто толерантність заявляє про себе як принцип, що стверджує право кожного на світоглядні переконання будь-якого змісту¹³.

Російська дослідниця Н. Федотова характеризує толерантність як визнання легітимності законних інтересів іншого, які не розходяться з мораллю, а також відкритість у ставленні до його досвіду, готовність до діалогу та до розширення власного досвіду¹⁴.

Поль Рікер пише: “Толерантно ставитися до чого-небудь” означає “не забороняти й не вимагати, коли це можливо; це свобода, яка впливає з цієї стриманості”. “Толерантність – це позиція, яка полягає у визнанні за іншим манери вчиняти і мислити інакше, ніж ти сам”. Перше значення стосується інституцій, органів влади. Друге – індивідуальної позиції особистості.

П.Рікер розрізняє кілька рівнів толерантності:

1. Інституційний – державний, церковний.
2. Культурний, в якому стикаються погляди, течії й школи, думки або виражаються фундаментальні позиції стосовно іншого.
3. Релігійний і теологічний, в якому реалізується одне зі значень істини, а саме – істина у любові до ближнього.

Цікавим є теологічне виправдання толерантності, яке обґрунтовує П. Рікер, звертаючи увагу на те, що: “таке виправдання може бути сформульоване сьогодні не тільки під тиском світської культури, але й через повернення до глибинних мотивацій власне християнської віри”¹⁵.

І. Кон та А. Гусейнов визначають терпимість як “моральну якість, що характеризує ставлення до інтересів, переконань, вірувань, звичок і поведінки інших людей. Проявляється в прагненні досягти взаємного розуміння і узгодження різнорідних інтересів і поглядів без застосування тиску, переважно методами роз'яснення і переконання”¹⁶. Це визначення не обмежує застосування поняття толерантності тільки ставленням до представників інших націй, народностей і релігій, підкреслюючи також моральну основу цієї якості особистості.

А. Реан розглядає взаємозв'язок феномена терпимості з поняттям толерантності. На його думку, поняття “терпимість” включає толерантність і є більш загальним. У структурі загального феномена терпимості дослідник виділяє два її види: 1) сенсуальну, яка пов'язана з стійкістю до впливу со-

ціального середовища з послабленням реакції на який-небудь несприятливий чинник у результаті зниження чутливості до його дії; 2) диспозиційну, яка виявляється в готовності до певної “терпимої” реакції особистості на середовище і включає настанови особистості, систему ставлень до людей, їхньої поведінки, до себе, до життя¹⁷.

Як зауважує Д. Леонт'єв¹⁸, толерантність – це ставлення до іншого, до відмінного, до різностороннього, до того, що не збігається як з індивідуальними особливостями, так і зі звичними формами культури. “Толерантність – це норма цінності відмінностей іншої людини і підтримки цих відмінностей”.

В. Лекторський пов'язує толерантність з настановою на незалежність, автономність індивіда, його особистісну відповідальність за свої переконання та вчинки, недопустимість силового нав'язування будь-яких ідей, якими б хорошими ці ідеї не були¹⁹.

Таким чином, толерантність розглядається вченими як: соціальна цінність, норма соціального життя, принцип людських взаємин, поведінки, особистісна якість. Найбільш поширені такі дефініції толерантності:

- толерантність як терпимість до іншого роду поглядів, вдачі, звичок;
- толерантність як терпимість, поблажливість до кого-небудь, чого-небудь;
- толерантність як якість, здатність людини щось чи кого-небудь терпіти лише з милосердя;
- толерантність як моральна якість особистості, що передбачає терпиме ставлення до інших людей, незалежно від їх етнічної, національної або культурної належності;
- толерантність як стриманість, визнання права іншого чинити і мислити інакше.

Намагаючись з'ясувати місце категорії толерантності в історії, виявляємо, що насправді це поняття виникло набагато раніше, ніж прийнято вважати. Більшість дослідників вказують на те, що про толерантність вперше заговорив і спробував проаналізувати її англійський мислитель Джон Локк. Однак у європейській традиції цей принцип з'явився значно раніше. Доказом є те, що у IV ст. у Римській імперії було проголошено Медіолянський едикт, яким визнано рівність усіх релігій. У ньому, зокрема, наголошувалося: “Здавна було нашою ціллю, щоб нікому не було відмовлено у свободі визнання, але щоб кожна людина мала дозвіл практикувати таку релігію, яку вибрала собі відповідно до власного нахилу”²⁰. Таким чином, цей акт став першим закликком до толерантності в історії людства. Як відомо, надалі цей принцип був втілений лише на короткий час – згодом настав період нетолерантності не тільки на рівні релігійному, а й ідеологічному, суспільному та політичному.

Ідеї толерантності мають своє відображення і в глибокій античності. Йдеться про феномен моральності всього людства, про етичні погляди щодо мирного існування різних людей. Давньоримський філософ – мораліст Сенека – у своїх повчальних листах до Луцилія закон людського існування сформулював так: “поводься з нижчим від себе так, як хотів би, щоб поводився з тобою вищий від тебе. Кожен раз, як подумаєш, яка в тебе влада над твоїм рабом, подумай і про те, яка влада у твого господаря над тобою”²¹. Проблема толе-

рантності відкрито у той час ще не ставилася, але її мотиви спостерігаються у працях таких філософів, як Аристотель, Геракліт, Антифон, Сократ, Платон та ін. Тоді стихійне сприйняття толерантності включало повагу до людської гідності. Спостерігаючи відмінність людей, як природну, так і культурну, мислителі давнини намагалися знайти шляхи до гармонізації людських відносин. Сократ та Платон “терпіння” пов’язують із інтелектуальним аскетизмом і визначають як передумову духовного й соціального об’єднання людей²².

Вивченню феномена толерантності перешкоджає те, що у світовому суспільствознавстві не існує єдності у дефініції цього поняття.

Мирослав Попович визначає толерантність як психологічну рису особистості, що проявляється через терпимість до чужих думок і вірувань. Толерантність він відносить до сфери міжособистісних стосунків. На думку дослідника, довгий час толерантність залишалася не більше ніж ідеалом, до якого прагнули і який реалізовували набагато рідше²³ *Ошибка!* Істочник ссылок не найден.. Та все ж, незважаючи на довгий та болючий процес усвідомлення потреби в застосуванні цього принципу, суспільство, зокрема європейське, поступово вдається до його плекання та утвердження.

Розглядаючи феномен толерантності, не можна обминути основних законів життя, які висвітлені в Святому Письмі. У християнстві ці закони є запорукою мирного співіснування людей. Вони наставляють на любов, терпимість, щирість, прийняття Бога і ближнього свого. У них поєднуються такі характеристики, які й визначають сутність толерантності. Зокрема, у настановах Ісуса Христа ми можемо простежити такі особливості толерантного ставлення, як:

1. Спонування до ініціативної дії та врахування бажання того, на кого ця дія спрямована:

“А Я вам кажу не противитись злomu. І коли вдарить тебе хто у праву щoку твою, – підстав йому й другу. А хто хоче тебе позивати й забрати сорочку твою, – віддай і плаща йому. А хто силувати тебе буде відбути подорожнє на мило одну, – їди з ним навіть дві. Хто просить у тебе – то дай, а хто хоче позичити – не відвертайся від нього” (Мт. 5:39-42).

“Зі своїм супротивником швидко мирися, доки з ним на дорозі ще ти, щоб тебе супротивник судді не віддав, а суддя щоб прислужникові тебе не передав, і щоб тебе до в’язниці не кинули” (Мт. 5:25).

“Не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідкуй неправдиво. Шануй батька та матір” і “Люби свого ближнього як самого себе” (Мт. 19:18-19).

“Любити Господа, Бога свого, усім серцем своїм, всією душею своєю, і всім розумом, і з цілої сили своєї! Люби свого ближнього, як самого себе. Нема іншої більшої заповіді над оці!” (Мк. 12:30-31).

“Люби Господа, Бога свого, всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім розумом, і свого ближнього, як самого себе” (Лк. 10:27).

2. Ініціативні дії повинні бути спрямовані на турботу про іншого та мило-сердне ставлення до нього, а не на задоволення своєї потреби на когось впливати:

“Ви чули, що було сказано: “Люби свого ближнього, і ненавидь свого ворога. А Я вам кажу: “Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творить добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас

переслідує, щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі, що наказує сходити сонцю Своему над злими й над добрими, і дощ посилає на праведних і неправедних” (Мт. 5:43-45).

“Любіть своїх ворогів, добро робіть тим, хто ненавидить вас. Благословляйте тих, хто вас проклинає, і моліться за тих, хто кривду вам чинить” (Лк. 6:27-28).

“І кожному, хто в тебе просить – подай, а від того, хто твоє забирає, - назад не жадай” (Лк. 6:30).

3. Безкорисливе, доброзичливе й милосердне ставлення до іншого без будь-якої компенсації:

“Нікого не кривдьте, ані не оскаржуйте фальшиво, удовольняйтеся платною своєю” (Лк. 3:14).

“Тож любіть своїх ворогів, робіть добро, позичайте, не ждучи нічого назад, – і ваша за це нагорода великою буде, і синами Всевишнього станете ви, – добрий – бо Він до невдячних і злих! Будьте милосердні, як і Отець ваш милосердний! Також не судіть, щоб не суджено й вас; і не осуджуйте, щоб і вас не осуджено; прощайте, то простять і вам. Давайте – і дадуть вам; мірою доброю, натоптаною, струсненою й переповненою вам у подолок дадуть. Бо якою ви мірою міряєте, такою відміряють вам” (Лк. 6:35-38).

“Кожне ж дерево з плоду свого пізнається. Не збирають-бо фіг із тернини, винограду ж на глоді не рвуть. Добра людина із доброї скарбниці серця добре виносить, а лиха із лихого виносить лихе. Бо чим серце наповнене, те говорять уста його!” (Лк. 6:44-45).

4. Наполягання у ставленні до іншого на прощенні та милосерді:

“Не судіть, щоб і вас не судили; бо яким судом судити будете, таким же осудять і вас, і якою мірою будете міряти, такою відміряють вам” (Мт. 7:1-2).

“Тож усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви. Бо в цьому Закон і Пророки” (Мт. 7:12).

“Уважайте, що чуєте: “Якою мірою будете міряти, такою відміряють вам, і додадуть вам. Бо хто має, то дасться йому, хто ж не має, – забереться від нього й те, що він має”” (Мк. 4:24-25).

“І коли стоїте на молитві, то прощайте, як маєте що проти кого, і Отець ваш, Небесний пробачив вам прогріхи ваші” (Мк. 11:25).

“Уважайте на себе! Коли провиниться твій брат, докори йому, а коли він покається, то вибач йому. І хоча б сім раз денно він провинивсь проти тебе, говорячи: “Каюсь”, – вибач йому!” (Лк. 17:3-4).

А.А. Гусейнов заповіді, які ми щойно розглянули, називає золотим правилком моральності²⁴.

Варто зазначити, що у формуванні толерантних відносин значне місце займає особистість, яка володіє системою знань, цінностей, норм, настанов. Основним завданням українського суспільства є створення умов виховання толерантності як особистісної якості, тобто посилення схильності індивіда до толерантного ставлення та відповідних дій по відношенню до інших, несхожих. Це передбачає: вміння вести діалог, спілкуватися, з розумінням вислуховувати іншого й висловлювати свої погляди; вміння дивитися на проблему в реальному світі й визнавати позицію іншого; вміння застосовувати моделі конструктивного й демократичного вирішення конфліктів.

На нашу думку, Святе Письмо є ефективним засобом виховання толерантності. Головними компонентами процесу виховання цієї якості виступають глибокі знання про толерантність, загальна спрямованість на толерантну поведінку, а також певні навички вирішення конфліктів. Саме Заповіді Божі є скарбницею цих компонентів. Вони достатньо зрозумілі для людини і спонукають її до любові, поваги, милосердя до інших, ставши орієнтиром людської діяльності та поведінки.

- 1 Андрущенко В.П. Основні методологічні принципи філософської рефлексії освіти / В.П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2007. – № 3. – С. 8.
- 2 Гамідов В.М. Толерантність як прояв світоглядної свободи особистості / В.М. Гамідов // Філософський альманах. – 2005. – № 51. – С. 12.
- 3 Бабій М. Проблеми свободи релігії у контексті релігійного багатоманіття в Україні / М. Бабій // Людина і світ. – 2004. – № 5. – С. 89.
- 4 Дворецкий И.Х. Латинско-русский словарь / И.Х. Дворецкий. – М.: Высшая школа, 1976. – С. 1096.
- 5 Малахов В. Толерантность и её границы: к этическому осмыслению понятия / В. Малахов // Europejskie modele tolerancji. – Rzeszow: Wydawnictwo uniwersytetu Rzeszowskiego, 2001. – С. 59-62.
- 6 Толерантность // Философский энциклопедический словарь / [Под ред. Е.Ф. Губского, Т.В. Кораблевой, В.А. Лутченко]. – М.: ИНФРА, 1999. – С. 457.
- 7 Новая философская энциклопедия: В 4 т. – М.: Мысль, 2001. – Т. 4: Т–Я. – С. 75-76.
- 8 Политология: энциклопедический словарь. – М.: Мысль, 1993. – С. 375.
- 9 Декларация принципов терпимости. [Электрон. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/documen/declarat/toleranc.htm>.
- 10 Локк Дж. Сочинения: в 3 т. / Дж. Локк. – М.: Мысль, 1988. – Т. 2. – С. 265.
- 11 Гоббс Т. Сочинения: в 2 т. / Т. Гоббс. – М.: Мысль, 1991. – Т. 2. – С. 99.
- 12 Уолцер М. О терпимости / М. Уолцер. – М.: Мысль, 2000. – С. 16.
- 13 Мухтерем В. Міжетнічна толерантність як феномен поліетнічного українського суспільства / В. Мухтерем // Віче. – 2005. – С. 64.
- 14 Федотова Н.Н. Толерантность как мировоззренческая и инструментальная ценность / Н.Н. Федотова // Философские науки. – 2004. – № 4. – С. 10.
- 15 Рікер П. Толерантність, нетолерантність, несприйняття / П. Рікер // Навколо політики. – 1995. – С. 314–327.
- 16 Словарь по этике / Под. ред. А.А. Гусейнова и И.С. Кона. – М.: Политиздат, 1989. – С. 351.
- 17 Бордовская Н. Педагогика: [Учеб. для вузов] / Н. Бордовская, А. Реан. – СПб.: Изд.-во “Питер”, 2000. – С. 179.
- 18 Леонтьев Д.А. К операционализации понятия “толерантность” / Д.А. Леонтьев // Вопросы психологии. – 2009. – № 5. – С. 4.
- 19 Лекторский В.А. О толерантности, плюрализме и критицизме / В.А. Лекторский // Вопросы философии. – 1997. – № 11. – С. 6.
- 20 Zachariasz A. Tolerancja a nietolerancja: granice zasadnosci i konsekwencje praktyczne / A. Zachariasz // Europejskie modele tolerancji. Rzeszow: Wydawnictwo uniwersytetu

- Rzeszowskiego, 2001. – С. 38.
- 21 Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцилія / Луцій Сенека. – К.: Основа, 1999. – С. 155.
- 22 Гусейнов А.А. Золоте правило моралі / А.А. Гусейнов. – М.: Молода Гвардія, 1982. – С. 75.
- 23 Попович М. Толерантність як ідеал європейської цивілізації / М. Попович // *Europejskie modele tolerancji*. – Rzeszow, 2001. – С. 13.
- 24 Гусейнов А.А. Золоте правило моралі. – С. 117.

SUMMARY

Inna Ivaniuk, Olena Dvoininova

UNDERSTANDING TOLERANCE: RELIGIOUS-PHILOSOPHICAL ANALYSIS

Main approaches to definition of tolerance phenomenon as inalienable component of world existence and stability in all spheres of social life are revealed in the article. Holy Scripture values emphasis as the mean of tolerance breeding.

Key words: tolerance, latitude, tolerant relations, Holy Scripture.

Оксана Шеремета,

кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства і філософії
Львівського ННВЦ Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова

РЕЛІГІЯ І ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

Проаналізовано основні тенденції розвитку глобальних проблем сучасності та роль релігії у їх подоланні.

Ключові слова: глобалізація, релігія, сучасний світ, релігійні об'єднання, православ'я, католицизм, протестантизм.

Глобальні проблеми, які постали перед народами різних країн, виникли у різних сферах людської життєдіяльності. В одному випадку йдеться про ті чи інші сторони розвитку продуктивних сил, стан і якість довкілля, у другому – про кардинальні питання зовнішньої та внутрішньої політики, у третьому – про відносини людини і суспільства, суспільства і Церкви. Глобальні проблеми загострилися настільки, що без них неможливо нині скласти реалістичне уявлення про сучасні тенденції суспільного розвитку, про майбутнє людства.

Глобальні проблеми стосуються всього людства. Від того, які саме проблеми будуть визнані глобальними, якою мірою буде пізнана їхня природа, багато в чому залежить і вибір рішень, а отже, й доля багатьох народів і держав, майбутнє планети. Усе це зумовлює необхідність докладної характеристики глобальних проблем сучасності.